

Úvod

V názve tejto knihy – *Askéza súčasného človeka* – na prvý pohľad môžeme vnímať akési protirečenie. Veď dnešný človek askézu vôbec nepestuje a často ani nevie, čo toto slovo znamená. No napriek tomu askéza veľmi silno zasahuje do jeho života. Jej zanedbanie so sebou prináša ťažkosti, ktoré človeka nielen zaskočia, ale neraz i negatívne poznačia na celý život. Ťažkosti, s ktorými sa dnes stretávame, do značnej miery súvisia s nedostatkom vôľových vlastností, nedostatkom pozitívnych návykov, s nedostatkom askézy.

Dnešného človeka do značnej miery charakterizuje nestabilita, a to nielen v zmysle fyzikom, ale predovšetkým v zmysle hodnotovom, v zmysle prijatých záväzkov. Pomerne ľahko zamení tradičné hodnoty za pochybné, zdanlivé a rýchlo dostupné. Obáva sa trvalých záväzkov, a preto sa im vyhýba a ľahko sa ich zrieka. Moderný človek sa nestabilitou a častými zmenami dokonca takmer pýši, akoby išlo o ukazovatele jeho kvality či úspešnosti. Je naklonený meniť miesta svojho pobytu, krajiny, v ktorých žije, pracovné pozície, názory, alebo dokonca životných partnerov.

Súčasný človek má viac poznatkov, ako mali ľudia minulosti, no správne rozlišovanie medzi dobrom a zlom, medzi tým, čo mu prospeje a čo mu ublíži, mu neraz chýba. Cíti zníženú schop-

nosť prekonávať ťažkosti, ktoré sú súčasťou hodnotového i duchovného rastu.

Táto publikácia, ktorá sa dostáva čitateľovi do rúk, je zostavená zo sérií príspevkov odvysielaných vo Vatikánskom rozhlase, ktoré na Slovensku preberá Rádio Lumen a ktoré sa nachádzajú v písomnej i vo zvukovej podobe v archíve slovenskej redakcie *Vatican News*. Možno si ich tiež prečítať alebo opäť vypočuť na YouTube pri zadaní mena a priezviska autora. Cieľom ich knižného vydania nie je však opakovať odvysielané programy ani text, ktorý je prístupný online, ale umožniť čitateľovi vrátiť sa k myšlienkam, ktoré zazneli v éteri, no nemali dostatok času na to, aby zostali v pamäti poslucháča a zakorenili sa v jeho srdci. Príspevky vychádzajú tlačou obohatené o poznámky s odkazmi na citované diela. Čitateľ ich nájde zaradené na konci jednotlivých textov.

Základom a spoločným menovateľom všetkých tém, ktorým sa publikácia venuje, je askéza. Aj keď sa v názvoch jednotlivých príspevkov nevyskytuje, je v nich implicitne prítomná, keďže čiastočne odrážajú dynamiku liturgického roka, slávnostných udalostí, ale predovšetkým sa usilujú sprístupniť duchovné bohatstvo hodnotných autorov.

Askéza, pestovanie vôľových vlastností, ktoré možno nadobudnúť cvičením, mala v kresťanskej tradícii svoje silné miesto a nestratila nič zo svojej aktuálnosti ani pre človeka dneška. Zaujíma ústredné miesto v tradičnej spiritualite. Nebola

len cvičením pre nadobudnutie vlády nad sebou samým, či na získanie nejakej dokonalosti, ale bola predovšetkým zameraná na dosiahnutie cieľa, ktorým je samotný Boh.

Askéza mala od prvých rokov kresťanstva veľmi dôležitú úlohu v boji proti nepriateľom našej duše, zlým duchom. Túto úlohu má v rovnakej miere i dnes a cirkevná vrchnosť i samotný pápež na tento duchovný liek pre dušu nezriedka upozorňuje. V pôstnom posolstve v roku 2022 pápež František napísal: „Neúnavne vykoreňujme zlo z našich životov. Telesný pôst, ku ktorému nás Pôstne obdobie pozýva, nech posilní nášho ducha v boji proti hriechu... Neúnavne bojujme proti žiadostivosti, slabosti, ktorá nás vedie k egoizmu a ku každému zlu a ktorá počas stáročí našla rôzne spôsoby, ako uvrhnúť ľudí do hriechu. Jedným z nich je riziko závislosti od digitálnych médií, ktorá ochudobňuje ľudské vzťahy. Pôstne obdobie je najvhodnejším časom na to, aby sme sa postavili proti týmto nástrahám a pestovali namiesto toho integrálnu formu ľudskej komunikácie, spočívajúcu v ‚reálnych stretnutiach‘ zoči-voči.“¹

Verím, že zrozumiteľný obsah a jednoduchá forma jednotlivých príspevkov umožní čitateľovi prehĺbiť svoj duchovný život prostredníctvom askézy, ktorá svojou nenápadnou podobou ozdravuje vnútro nielen každého jedného z nás, ale i širokého okolia, v ktorom sa pohybujeme.

1 PÁPEŽ FRANTIŠEK: *Posolstvo Svätého Otca na Pôstne obdobie 2022*, bod 2.

Ciel' človeka

Pojem askézy

Učiteľský úrad Cirkvi o ciele človeka, o dokonalosti v láske a o svätosti hovorí:

Všetci veriaci v Krista, akéhokoľvek stavu a postavenia, sú povolani na plnosť kresťanského života a na dokonalosť v láske. Táto svätosť vedie i v pozemskej spoločnosti k ľudskejšiemu životu. Na dosiahnutie tejto dokonalosti nech veriaci používajú sily, ktoré dostali podľa miery Kristovho daru, nech nasledujú jeho príklad a stávajú sa mu podobní, aby poslušní vo všetkom Otcovej vôli, celou dušou sa oddali Božej sláve a službe blížnemu. Svätosť Božieho ľudu tak prinesie hojné ovocie, ako o tom v dejinách Cirkvi vynikajúco svedčia životy toľkých svätých.¹

Konečným cieľom, ktorý človeku určil Boh, je Boh sám: Cieľom ľudskej existencie je mať účasť na spoločenstve s Bohom, vidieť, zažiť Boha. Dokonalosť dosiahne človek naplno vtedy, keď sa dostane k Bohu, večne oblažujúcemu konečnému cieľu. Pozemská dokonalosť človeka tkvie v milosti posväcujúcej, ktorá sa môže počas pozemského putovania neprestajne zveľaďovať. Napredovanie v dokonalosti pôsobia dva činitele: Božia milosť a človekovo spoluúčinkovanie záslužnými skutkami.²

Budte dokonalí

Křesťanský asketizmus má svoje korene vo Svätom písme. Starý zákon poznal všeobecný ideál svätosti.: „Budte svätí, lebo ja, Pán, váš Boh, som svätý.“ (Lv 19,2) Rozličné asketické skupiny sa usilovali žiť a naplňovať tento ideál. V Novom zákone prijíma křesťanská askéza formu nasledovania Krista. „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj križ a nasleduje ma.“ (Mk 8,34; Mt 16,24; porov. Lk 9,23) Celá askéza je sústredená predovšetkým na stotožnenie sa so životom a smrťou Ježiša Krista.

Pán Ježiš, božský Učiteľ a vzor všetkej dokonalosti, hlásal všetkým svojim učeníkom bez rozdielu „Vy teda budte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Mt 5,48) Všetkým totiž poslal Ducha Svätého, aby ich vnútorne pobádal milovať Boha z celého srdca, z celej duše, z celej mysle a z celej svojej sily (porov. Mk 12,30) a aby sa milovali navzájom, ako ich miloval Kristus (porov. Jn 13,34; 15,12).³

O dokonalosti ako úlohe pre veriaceho človeka výslovne hovorí Sväté písmo:

Ved' v ňom (v Kristovi) si nás ešte pred stvorením sveta vyvolil, aby sme boli pred jeho tvárou svätí a nepoškvrnení v láske. (Ef 1,4)

Lebo to je Božia vôľa, vaše posvätenie: aby ste sa zdržiavali smilstva a aby každý z vás vedel mať svoju nádobu vo svätosti a v úcte, nie v náruživej žiadostivosti ako pohania, ktorí nepoznajú Boha, aby nik v tejto veci nevybočil z medzí a nepodvádzal svojho brata, lebo Pán sa za to všetko pomstí, ako sme vám už povedali a dosvedčili. Veď Boh nás nepovolal pre nečistotu, ale pre posvätenie. (1 Sol 4,3-7)

Magistérium Cirkvi sa k otázke svätosti a dokonalosti vyjadrilo viackrát, uvedieme aspoň niekoľko myšlienok z dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu.

Je predmetom viery, že Cirkev... je neporušiteľne svätá. Lebo Kristus, Boží Syn... miloval Cirkev... a seba samého vydal za ňu, aby ju posvätil (porov. Ef 5,25-26), spojil so sebou ako svoje telo a naplnil darom Ducha Svätého na Božiu slávu. Preto sú v Cirkvi všetci povolani na svätosť, či už patria k hierarchii, alebo sú pod jej vedením, ako hovorí apoštol: „Lebo to je Božia vôľa, vaše posvätenie“ (1 Sol 4,3; porov. Ef 1,4). Táto svätosť Cirkvi sa neprestajne prejavuje a má sa prejavovať v ovocí milosti, ktoré Duch Svätý prináša vo veriacich; nachádza mnohotvárne zvýraznenie u jednotlivcov, ktorí smerujú k dokonalej láske vo svojom životnom stave a tým sú na povzbudenie ostatným; osobitným spôsobom sa prejavuje v praktizovaní rád, ktoré sa zvyčajne volajú evanjeliové. Uskutočňovanie rád, na ktoré sa na podnet Ducha Svätého podujímajú mnohí kresťania buď súkromne, alebo v cirkevne schválenom povolaní alebo životnom

stave, prináša a má prinášať do sveta žiarivé svedectvo a príklad tejto svätosti.⁴

Pápež a jeho výzva pestovať askézu

K otázke askézy v ľudskom živote sa vyjadril pápež František mnohokrát pri rôznych príležitostiach. Nechajme sa inšpirovať myšlienkami z jeho pôstnych príhovorov, v ktorých, okrem iného, pobáda ľudí pestovať askézu.

Pôstne obdobie je najvhodnejším časom na sebazapieranie; mali by sme sa sami seba pýtať, čoho sa môžeme vzdať, aby sme pomohli ostatným a obohatili ich našou vlastnou chudobou. Nezabúdajme na to, že skutočná chudoba bolí: bez tohto rozmeru pokánia žiadne sebazapieranie nemá význam. Nedôverujem almužne, ktorá nič nestojí a ktorá nebolí.⁵

Chcem všetkých poprosiť, aby sme toto Pôstne obdobie prežívali ako cestu formovania srdca, o ktorom hovorí Benedikt XVI. (encyklika *Deus caritas est*, 31), čo nám umožní zvíťaziť nad našou ľahostajnosťou a našou túžbou po všemohúcnosti. Mať milosrdné srdce neznamená mať slabé srdce. Kto chce byť milosrdný, musí mať silné, pevné srdce, zatvorené pred pokušiteľom, no otvorené voči Bohu. Srdce, ktoré sa dá preniknúť Duchom Svätým a priviesť na cestu lásky, vedúcej k bratom a sestrám. V podstate je to chudobné srdce, ktoré pozná vlastnú biedu a obetuje sa pre druhého.⁶

... pôst oslabuje náš sklon k násiliu, odzbrojuje nás a je dôležitou príležitosťou na rast. Na jednej strane nám umožňuje zakúsiť to, čo prežívajú tí, ktorým chýba aj nevyhnutné minimum a denne zakúšajú pálčivý hlad; na druhej strane je prejavom nášho ducha, hladného po dobre a smädného po Božom živote. Pôst nás obnažuje, robí nás pozornejšími voči Bohu a blížnemu, prebúdza v nás vôľu poslúchať Boha, ktorý jediný dokáže nasýtiť náš hlad.⁷

Postiť sa znamená učiť sa meniť náš postoj k iným a k stvoreniu: od pokušenia „pohltiť“ všetko, aby sme nasýtili svoju pažravosť, až po schopnosť trpieť pre lásku, ktorá môže naplniť naše prázdne srdce. Modliť sa, aby sme sa dokázali vzdať modloslužby a sebastačnosti nášho „ja“, aby sme priznali, že potrebujeme Pána a jeho milosrdenstvo. Dávať almužnu, aby sme dokázali zanechať pochabú snahu žiť iba pre seba a zhrnúť všetko pre seba samých v ilúzii, že si vieme zaistiť budúcnosť, ktorá nám nepatrí. Potom nájdeme znovu radosť z plánu, ktorý Boh vložil do stvorenia i do nášho srdca: milovať jeho, našich bratov a sestry i celý svet, a nájsť v tejto láske skutočné šťastie.⁸

Kresťanská askéza

Pri pohľade do dejín zistíme, že v prvých storočiach existencie Cirkvi askétami nazývali tých kresťanov, ktorí sa vyznačovali prísnosťou života, ako aj praktizovaním modlitby a pokánia. Neskôr bolo toto označenie vyhradené pre tých, ktorí sa

podujali na reholný život, či už ako pustovníci, alebo ako členovia nejakého spoločenstva. V teologickom jazyku sa termín askéza používa najmä na označenie nejakého činného úsilia, alebo tiež duchovného očistenia, na ktoré sa musí podujat každý, kto chce ovládať svoje pudy, vykoreniť alebo pribrzdiť zlé vlastnosti a návyky, ako aj ten, kto sa cvičí v čnostiach nevyhnutných na dosiahnutie zjednotenia s Bohom.⁹

Slovo askéza je gréckeho pôvodu (ασκησις, *askesis*) a znamená tréning, cvičenie alebo prax. V minulosti označovala odriekavý spôsob života, typický pre pustovníkov a mníchov. Pripisovať tomuto slovu významy dnešných čias, ako sú sebaovládanie, zdržanlivosť, by bolo veľmi zjednodušené.¹⁰

Askéza vo všeobecnom aj kresťanskom význame je dôležitá pre budovanie spoločenstva s Bohom, ale aj pre osobný rozvoj človeka. Duchovný rast má svoj základ v činnosti Boha v Kristovi, ale nemôže sa realizovať bez aktívnej a zodpovednej spoluúčasti človeka.¹¹

Prečo askéza?

Veľmi dobre vieme, že nie všetci kresťania túžia po dokonalosti, hoci majú na to zodpovedajúce možnosti, ba aj povinnosť.¹² Mnohí z nich berú Božie dary na ľahkú váhu, nedbalo, ba aj so zlou vôľou. Žijú v stave hriechu, lebo aj najdôležitejšie náboženské povinnosti plnia ľahostajne a vôbec

sa nestarajú o to, aby sa stali lepšími. Vonkajšími záležitosťami sú pohltení natolko, že sotva zlomok svojho času venujú záležitostiam súvisiacim so spásou duše, alebo z času na čas využívajú na to nejaké náhodne sa vyskytujúce okolnosti.

Život však vyžaduje vedomé a veľkodušné angažovanie sa v Božej službe, a to pokiaľ možno s najväčšou horlivosťou. V tomto prípade nestačí nejaká bližšie nedefinovaná túžba, o pravdivosti ktorej si nikto nemôže byť istý, ani nestačí vykonať z času na čas nejaké čnostné skutky, keď sa na to naskytne príležitosť alebo človeka pochyťí nejaká chvíľková horlivosť, ale je nevyhnutná trvalá túžba po dokonalosti a neprestajné nasmerovanie života na Boha. Iba tí ľudia, ktorí sa usilujú viesť intenzívny vnútorný život a cvičiť sa v evanjeliových čnostiach, vďaka týmto dispozíciám napredujú po ceste, ktorá vedie k dokonalosti.¹³

Askéza v živote súčasného človeka

Askéza zaujíma ústredné miesto v tradičnej spiritualite. Bez askézy nie je možný duchovný život, čo platí aj pre súčasnosť. Na začiatku tretieho tisícročia sa však v prístupe k askéze vyskytujú určité ťažkosti a snahy, ktoré askéze odporujú. Patrí medzi ne napríklad neochota osvojiť si zásadu „zrieknuť sa seba“, vlastnícky prístup k telu, ťažkosti s prijímaním nutnosti prinášať nejaké obeť. Hlavná zásada tradičnej spirituality je: umrieť z lásky k Bohu. Je však aktuálna aj dnes. Kto chce

získať život, musí ho stratiť pre Krista. Je dôležité, aby sme askézu chápali ako niečo, čo pomáha rozvoju osobnosti človeka. Človek by mal konať cieľavedome, pretože odriekanie musí mať hlboký zmysel.

Keďže objektívne nie je možné zaobísť sa bez dobier, ktoré ponúka súčasnosť, askéza vzniká z osobného rozhodnutia. Súčasný človek je schopný úsilia, obiet a obetovania sa, dokonca až heroizmu. Prejavuje sa to napríklad v starostlivosti o telo a zdravie. Starostlivosť o telo je pozitívna činnosť. V súvislosti s kresťanskou askézou však tejto starostlivosti netreba pripisovať absolútny význam.

Súčasná askéza vyžaduje: demaskovanie zriekaní vykonaných zo strachu pred zodpovednosťou a nie ako konzekvenciu cesty za Kristom; rozlíšenie nevyhnutných potrieb, ktoré je potrebné integrovať s vlastným povolaním, od tých, ktoré nie sú nutné, ktoré treba redukovať; sformovanie osobnej integrácie ako dôsledku cesty za Kristom a nie ako samoučelného cieľa; vypracovanie pozitívneho spôsobu zriekania sa v duchu evanjeliových rád.

Asketické úsilie musí vychádzať z ľudskej prirodzenosti aj z kresťanského povolania a inšpirovať sa láskou k Bohu a blížnym. Potom aj utrpenie nadobudne spásonosný zmysel cez zjednotenie s Ukrižovaným Kristom.¹⁴

V nasledujúcich kapitolách sú uvedené vybrané aspekty týkajúce sa askézy.

- 1
1 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Lumen gentium*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2008, s. 40.
- 2 Porov. MÜLLER, LUDOVÍT, SJ: *Asketika*. Trnava : Posol Božského Srdca Ježišovho, 1944, s. 31.
- 3 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Lumen gentium*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2008, 40.
- 4 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Lumen gentium*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2008, 39.
- 5 PÁPEŽ FRANTIŠEK: *Posolstvo Svätého Otca na Pôstne obdobie 2014*.
- 6 PÁPEŽ FRANTIŠEK: *Posolstvo Svätého Otca na Pôstne obdobie 2015*, 3.
- 7 PÁPEŽ FRANTIŠEK: *Posolstvo Svätého Otca na Pôstne obdobie 2018*.
- 8 PÁPEŽ FRANTIŠEK: *Posolstvo Svätého Otca na Pôstne obdobie 2019*, 3.
- 9 Porov. MARCHETTI, ALBINO: *Kompendium teológie duchovného života. Povaha kresťanskej dokonalosti*. Bratislava : Serafin , 2005, s. 9.
- 10 Porov. *Filokalia* (preklad Eduard Beke). Ružomberok : PFKU, 2008, s. 9.
- 11 Porov. GOGOLA, JERZY WIESŁAW, OCD: *Teológia spoločenstva s Bohom*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2005, s. 210.
- 12 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Lumen gentium*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2008, 39–42.
- 13 Porov. MARCHETTI, ALBINO: *Kompendium teológie duchovného života. Rozvoj dokonalosti*. Bratislava : Serafin, 2005, s. 8.
- 14 Porov. GOGOLA, JERZY WIESŁAW, OCD: *Teológia spoločenstva s Bohom*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2005, s. 212–213.

Dokonalosť a nasledovanie svätých

Vo svätých sa odzrkadľuje Kristova dokonalosť, sú vzormi kresťanskej dokonalosti. Každý z nich nás privádza bližšie ku Kristovi. Svätí stupňujú našu smelosť a dôveru, že Kristova dokonalosť sa predsa len dá uskutočniť.

Od každého svätého sa môžeme niečo naučiť. Najmä to, že s Božou milosťou, horlivou a vytrvalou snahou môžeme veľa dosiahnuť.¹

1 Porov. MÜLLER, LUDOVÍT, SJ: *Asketika*. Trnava : Posol Božského Srdca Ježišovho, 1944, s. 51.

V priateľstve so svätými

V posledných desaťročiach sa jav svätosti stal predmetom rastúceho záujmu a pozornosti zo strany Cirkvi i veriacich. Tempo blahorečení a kanonizácií sa výrazne zrýchlilo. Počet nových svätých kanonizovaných od roku 1955 je vyšší ako počet kanonizácií počas dvoch predošlých storočí. Spontánna úcta a túžba poznať život tých, ktorí zomreli v povesti svätosti, má okrem odborných štúdií svoj odraz i v literárnej tvorbe, v tvorbe filmov či rozhlasových a divadelných hier. Skúsme si v tejto súvislosti odpovedať na tri základné otázky. Kto sú svätí, ako sa k nim priblížiť a ako ich nasledovať?

Kto sú vlastne svätí?

Svätí sú mimoriadne dôležití členovia Cirkvi. Svojím životom dosiahli istú úroveň jednoty s Kristom, a preto môžu poslúžiť ako vzory pre iných. Sú to ľudia, ktorých orodovanie za nás, pre ich výnimočné spojenie a súlad s Kristom, sú mimoriadne účinné. Pre úspešný priebeh kanonizačného procesu je obyčajne potrebný zázrak, ktorého autentickosť skúmajú odborné komisie. Zväčša ide o zázračné uzdravenie na príhovor blahoslaveného. Zázraky na príhovor blahoslaveného sú akoby Božím súhlasom s kandidátom na svätorečenie. Katolícka Cirkev je spoločenstvo, ktoré vedie ľudí k svätosti a upozorňuje na vzory, ktoré

vedú týmto smerom. Nejestvuje forma života, ktorá by sa nedala prežiť dobre, ba dokonca sväto. Stačí si všimnúť liturgický kalendár, ktorý ponúka celé spektrum rozmanitých ľudí, ktorých Cirkev postavila na oltár. Svätí sú praví ľudia Cirkvi, ktorí svoj život modelovali podľa Božích právd a nechali sa preniknúť evanjeliom. Sú to naše vzory, ktoré odrážajú niečo z Božej dokonalosti. Úloha „vzorov či príkladov“ bola už v starovekom svete veľmi dôležitá. Stačí si pripomenúť slová Senecu, ktorý hovorí, že cesta príkazov je dlhá a ťažká, no cesta príkladov je krátka a efektívna.¹

Tvárou v tvár hrdinom antických vzorov sa postupne vytvorila pokladnica príkladov známych osôb zo Starého a Nového zákona, ku ktorým sa pomerne rýchlo priradila séria mučeníkov, vyznávačov a svätých, ktorých si Cirkev vždy pripomínala s veľkou úctou a ktorí sa stali vzormi pre celú putujúcu Cirkev.

Ako sa priblížiť k svätým?

Najprv treba niečo vedieť o ich živote a poznať dielo, ktoré za sebou zanechali. Až potom môžeme rozvinúť vyššiu úroveň vzťahu, ktorý môže prerásť nielen do obdivu, ale do duchovného priateľstva. Toto priateľstvo možno udržiavať a rozvíjať modlitbou, kontempláciou, rozhovorom, návštevou miest ich života a v neposlednom rade votívnou liturgiou venovanou týmto svätým. Cirkev ponecháva na každom jednotlivcovi,

aby v rámci osobnej citlivosti venoval väčší alebo menší priestor úcte určitého svätého.

Západní teológovia neraz zdôrazňujú, že Kristus je prostredník medzi Bohom a človekom, ale nijako neoslabil prostredníctvom svätých, ktorých uctievanie a vzývanie je na báze slobodného výberu. U východných kresťanov prevláda názor, že Boh je v spoločenstve anjelov a svätých, je uprostred nich. Svätí sú takto členmi oslávenej Cirkvi a sú sprostredkovateľmi medzi Bohom a človekom. Medzi veriacimi ľuďmi, túžiacimi po duchovných hodnotách, a svätými, ktorí sú v blízkosti Boha, je blízky vzťah. U mnohých duchovných autorov prevláda presvedčenie, že Panna Mária, anjeli a všetci svätí sú nám veľmi blízko. Sú ako priatelia, ktorí si k nám prisadnú na dôverný rozhovor. Keď ich vzývame s čistým srdcom, počúvajú naše hlasy, prednesú naše prosby samotnému Bohu a tie nemôžu byť nevyslyšané. Pravoslávny biskup Ján Kronštadtský sa pýta: „Ako nás môžu svätí počuť?“ A sám si odpovedá: „Stačí si očistiť pohľad srdca, intenzívne ho upriamiť na svätca, ktorého poznáme a ktorý nám je blízky. Potom ho požiadať o to, po čom čisté srdce túži, a dostaneme to.“²

Ako napodobňovať svätých?

Vyšším stupňom poznania svätých je ich napodobňovanie. Napodobňovanie si nevyhnutne vyžaduje osobný vzťah ku svätým. Je to podobne,

ako keď podvedome napodobňujeme správanie sympatickej osoby, ktorá na nás urobila silný dojem. Nielenže v nás vzbudí obdiv, ale i túžbu byť jej podobný. Mať vzťah k svätým znamená obrátiť sa na nich a viesť s nimi osobný rozhovor, ale i napodobňovať ich spôsob života. Akoby nám stále pripomínali: Žite a robte podobne ako my, nebudete musieť ľutovať premárnený život. Napodobňovať neznamená kopírovať. Znamená to nechať sa nimi inšpirovať. Život, podobne ako interpretácia hudobného diela, sa nedá kopírovať. Každý umelec dielo interpretuje inak. Vie sa však inšpirovať a učiť od veľkých majstrov. Vie odporovať hudobné spôsoby i grify skutočných umelcov a potom ich uviesť do praxe na svoj spôsob, podľa svojich osobných darov a možností. Tak je to aj v živote.

Majstrovský život blahoslavených a svätých nás môže inšpirovať a môžeme sa od nich veľa naučiť. Je však na nás, aby sme ich prednosti pretransformovali do nášho života a vlastným spôsobom žili život, ktorý vedie k svätosti. U niektorých teológov sa stretávame s výrazom zbožstvanie, pripodobňovanie sa Bohu.

Starokresťanský spisovateľ Origenes to vysvetľuje známou vetou z Knihy Genezis, že človek bol stvorený na obraz a podobu Boha (porov. Gn 1,26). Píše, že človek pri svojom stvorení dostal dôstojnosť Božieho obrazu, ale podobu si musí vybojovať vlastným úsilím, napodobňovaním Boha.³ Obraz je ako semeno, ktoré potrebuje

vhodné podmienky, aby mohlo rásť. Potrebuje živiny a pôdnu vlhkosť, inak z neho nič nevyrastie. Podobne je to i s človekom. Boli sme stvorení na Boží obraz a toto je skutočnosť, ktorú človek nemôže v sebe poprieť. Aj zlý človek v sebe nosí tento obraz. Božiu podobu však nadobudne človek až prácou na sebe samom. Živiny, ktoré spôsobujú rast jeho osobnosti, majú neraz formu okresávania hrán a zlých návykov. Čnostný človek, ktorý v sebe vykorenil egoizmus a hriech, môže zo seba vykresáť Božiu podobu. Preto sa v slovanskej spiritualite svätí nazývajú prepodobní. Vďaka svojmu životnému štýlu nadobudli Božiu podobu, stali sa viac duchovnými než telesnými. Ich svätosť miestami odzrkadľuje výraz tváre, citlivosť pohľadu a dobrota srdca.

Využime Sviatok všetkých svätých na obnovenie vzťahu k nim. Vyberme si jedného alebo viacerých z nich, ktorí sú nám osobitne blízki, a pestujme s nimi hlboké priateľstvo. Oni nás nikdy neopustia a prednesú spolu s nami naše prosby nebeskému Otcovi. Takto sa nám bude ľahšie kráčať pozemským životom a predovšetkým nestratíme zo zreteľa posledný cieľ, ktorým je večný život a stretnutie s nimi.⁴

1 POPOV. SENECA: EP. 6,5. In: OLTRAMARE, A.: *Les origines de la diatribe romaine*, Lausanne : Payot, 1926; ŠPIDLÍK, T.: *La preghiera secondo la tradizione dell'Oriente cristiano*. Roma : Lipa, 2008, s. 75.

2 POPOV. KRONŠTADT, DI GIOVANNI: *La mia vita in Cristo: semi di preghiera e di pace*. Torino : Gribaudi, 1981, s. 57.

- 3 Porov. ŠPIDLÍK, TOMÁŠ: *La spiritualità dell'Oriente cristiano : Manuale sistematico*. Roma : Orientalia Christiana, 1985, s. 51–53.
- 4 Porov. MACHEJEK, M. T.: Santi. In: *Dizionario enciclopedico di spiritualità* 3, cura di Ermanno Ancilli. Roma : Città Nuova Editrice, 1990, s. 2237–2240.